

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ ТА НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра публічного управління та адміністрування

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**Методологія та організація досліджень у сфері публічного
управління та адміністрування**

освітньо-наукова програма Публічне управління та адміністрування
спеціальність 281 Публічне управління та адміністрування
галузь знань 28 Публічне управління та адміністрування
освітній ступінь доктор філософії

Розробник: Тамара Лозинська,
завідувач кафедри публічного управління та
адміністрування, доктор наук державного управління,
професор

Гарант: Тамара Лозинська,
завідувач кафедри публічного управління та
адміністрування, доктор наук державного управління,
професор

Полтава
2022 р.

Назва навчальної дисципліни	Методологія та організація досліджень у сфері публічного управління та адміністрування
Назва структурного підрозділу	Кафедра публічного управління та адміністрування навчально-наукового інституту економіки, управління, права та інформаційних технологій
Місце в індивідуальному навчальному плані здобувача вищої освіти	Обов'язкова дисципліна
Контактні дані розробників, які залучені до викладання	<i>Викладач:</i> д. держ. упр., професор Лозинська Тамара Миколаївна <i>Контакти:</i> ауд 494 (навчальний корпус № 4) <i>e-mail:</i> tamara.lozynska@pdaa.edu.ua, https://www.pdaa.edu.ua/people/лозинська-тамар-миколаївна
Рівень вищої освіти	Третій (освітньо-науковий) рівень
Спеціальність Освітня програма	281 Публічне управління та адміністрування <i>Публічне управління та адміністрування</i>
Попередні умови для вивчення навчальної дисципліни	Знання з навчальних дисциплін «Філософія науки», «Сучасні інформаційні технології в наукових дослідженнях»

Заплановані результати навчання

Мета навчальної дисципліни: формування у фахівців вищого рівня кваліфікації знання про методологію дослідницької роботи, сприяння творчому розвитку та набуттю готовності здобувачів до наукового пізнання дійсності, дослідницько-інноваційній діяльності, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань і практики публічного управління та адміністрування.

Основні завдання навчальної дисципліни: сприяти засвоєнню змісту основних етапів розвитку науки; формувати розуміння особливостей та структури наукового знання; засвоєнню методологічних основ проведення наукового дослідження; забезпечити знання особливостей проведення дослідження в публічній сфері; формувати уявлення про складові процесу наукового дослідження; сприяти набуттю навичок використання методів наукових досліджень, їх класифікації та опису в наукових публікаціях; забезпечити формування компетентностей щодо планування і організації науково-дослідної роботи; сприяти формуванню навичок пошуку інформації, її обробітку та використання в наукових дослідженнях.

Компетентності:	
<i>загальні:</i>	<i>фахові:</i>
<p>ЗК01. Здатність до формування системного наукового світогляду, професійної етики та загального культурного кругозору.</p> <p>ЗК02. Здатність переосмислювати наявне та створювати нове цілісне знання та/або професійну практику і розв'язувати значущі соціальні, наукові, культурні, етичні та інші проблеми.</p> <p>ЗК03. Здатність ініціювати дослідницько-інноваційні проекти та автономно працювати під час їх реалізації.</p> <p>ЗК05. Здатність налагоджувати наукову взаємодію, співробітництво</p>	<p>ФК01. Здатність до оволодіння та розвитку методології наукової, педагогічної та управлінської діяльності.</p> <p>ФК03. Здатність забезпечувати належний рівень якості наукових/науково-методичних продуктів, послуг чи процесів.</p> <p>ФК05. Здатність ініціювати, організовувати та керувати інноваційними проектами на різних рівнях публічного управління та адміністрування.</p> <p>ФК08. Здатність до розробки науково обґрунтованих рекомендацій щодо вдосконалення публічного управління та адміністрування.</p> <p>ФК09. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми дослідницького характеру в сфері публічного управління та адміністрування, оцінювати та забезпечувати якість виконуваних досліджень.</p> <p>ФК12. Здатність застосовувати, розробляти й удосконалювати сучасні технології, в тому числі адміністративно-управлінські, інформаційно-комунікаційні технології, в управлінській, адміністративній, науковій та освітній (педагогічній) діяльності.</p>
Програмні результати навчання:	
<p>ПРН03. Знати та уміти застосовувати загальні та спеціальні методи наукового пізнання, закони, закономірності та принципи управління для розв'язання проблем публічного управління та адміністрування</p> <p>ПРН07. Уміти готувати проектні запити на фінансування наукових досліджень, розробляти програмні документи (стратегії, програми, концепції) виходячи із аналізу зарубіжного досвіду, оцінки правового і ресурсного забезпечення та добору адекватних механізмів розвитку публічного управління та адміністрування.</p> <p>ПРН08. Уміти адаптувати й застосовувати сучасні моделі/підходи до управління та адміністрування, а також міжнародний досвід при проектуванні та реорганізації організаційних структур управління на різних рівнях публічного управління та адміністрування.</p> <p>ПРН09. Уміти отримувати науково-прикладні результати, які сприяють розв'язанню важливої теоретичної або прикладної проблеми в галузі публічного управління та адміністрування, що мають загальнонаціональне або світове значення</p> <p>ПРН10. Опанувати концептуальні та методологічні підходи з публічного управління та адміністрування з урахуванням міжпредметних зв'язків, а також дослідницькі навички, достатні для проведення наукових і прикладних досліджень на рівні останніх світових досягнень з відповідного напрямку, отримання нових знань та/або здійснення інновацій.</p> <p>ПРН11. Вільно презентувати та обговорювати результати досліджень, наукові та прикладні проблеми з публічного управління та адміністрування державною та іноземною мовами, кваліфіковано відображати результати досліджень у наукових публікаціях у провідних українських та міжнародних наукових виданнях.</p> <p>ПРН13. Уміти розробляти проекти законодавчих та нормативних актів, передбачаючи правові та соціально-економічні ризики та наслідки запроваджених правових норм.</p>	

Структура (тематичний план навчальної дисципліни)

Назви тем	Кількість годин			
	усього	денна форма		
		у тому числі		
		л	п	с. р.
Тема 1. Історія наукової революції	25	4	4	17
Тема 2. Особливості та структура наукового знання	26	4	4	18
Тема 3. Структура методології наукового дослідження	26	4	4	18
Тема 4. Особливості проведення дослідження в сфері публічного управління	27	6	4	17
Тема 5. Основні складові процесу проведення наукового дослідження	28	6	4	18
Тема 6. Теорія методу	27	4	6	17
Тема 7. Методи емпіричного дослідження	29	6	6	17
Тема 8. Організація та планування науково-дослідної роботи (НДР) здобувача	25	4	4	17
Тема 9. Інформаційне забезпечення науково-дослідної роботи (НДР) здобувача	27	6	4	17
Усього годин	240	44	40	156

Форми контролю результатів навчання

Програмні результати навчання	Форми оцінювання (розподіл балів)				
	виконання завдань на практичних заняттях	розв'язування тестів	опитування	екзамен	Разом
ПРН03	9	8,5	6,5	3	27
ПРН07	4	2	2	3	11
ПРН08	2	3,5	4,5	3	13
ПРН09	2	4	3	3	12
ПРН10	10	7,5	5,5	3	26
ПРН11	-	2	2	3	7
ПРН13	1	0,5	0,5	2	4
Разом	28	28	24	20	100

Схема нарахування балів з навчальної дисципліни

Назва теми	Види навчальної роботи здобувачів вищої освіти, балів			Екзамен	Разом
	практичні заняття	тестування	опитування		
Тема 1. Історія наукової революції ПРН03; ПРН08	–	4	4	–	8
Тема 2. Особливості й структура наукового знання ПРН03; ПРН10	4	4	–	–	8
Тема 3. Структура методології наукового дослідження ПРН03; ПРН10	4	2	2	–	8
Тема 4. Особливості проведення дослідження в сфері публічного управління ПРН03; ПРН08; ПРН10; ПРН13	4	2	2	–	8
Тема 5. Основні складові процесу проведення наукового дослідження ПРН07; ПРН09; ПРН10	4 (2+1+1)	4 (1+1+2)	4 (1+1+2)	–	12
Тема 6. Теорія методу ПРН03; ПРН10	4	2	2	–	8
Тема 7. Методи емпіричного дослідження ПРН03; ПРН10	4	2	2	–	8
Тема 8. Організація та планування науково-дослідної роботи (НДР) здобувача ПРН07; ПРН08; ПРН09	4 (2+1+1)	4 (1+1+2)	4 (1+2+1)	–	12
Тема 9. Інформаційне забезпечення науково-дослідної роботи (НДР) здобувача ПРН03; ПРН09; ПРН11	–	4 (1+1+2)	4 (1+1+2)	–	8
Усього	28	28	24	–	80
<i>Іспит</i>	–	–	–	20	20
Разом	28	28	24	20	100

Поточний контроль

Виконання завдань на практичних заняттях

Шкала та критерії оцінювання практичного заняття (0-4 бали)

Шкала оцінювання, бали	Характеристика критерію оцінювання	Опис критерію оцінювання
4	Найвищий рівень досягнення результатів навчання	Знання здобувача вищої освіти є глибокими та системними, що дозволяє демонструвати результати навчання творчого характеру, він впевнено виконує завдання, має здатність до критичної оцінки ситуації, відстоює особисту точку зору, обґрунтовує прийнятий варіант рішення.
3	Високий рівень досягнення результатів навчання	Здобувач вищої освіти має глибоку обізнаність з предмету, що дозволяє демонструвати результати навчання системного характеру, він впевнено виконує завдання, але діє здебільшого за запропонованим шаблоном, тобто не проявляє творчої ініціативи.
2	Середній рівень досягнення результатів навчання	Здобувач володіє знаннями щодо основних понять дисципліни, процесів і явищ у сфері публічного управління, що дозволяє демонструвати результати навчання для стандартних ситуацій, показує вміння

		приймати рішення в стандартних ситуаціях, проте може допускати помилки.
1	Достатній рівень досягнення результатів навчання	Здобувач засвоїв основний навчальний матеріал, що дозволяє демонструвати результати навчання за шаблоном, володіє елементарними вміннями та навичками.
0-1	Низький рівень досягнення результатів навчання	Здобувач має фрагментарне уявлення про предмет вивчення, що дозволяє демонструвати лише часткове досягнення результатів навчання.

Розв'язування тестів здобувачами вищої освіти

Шкала та критерії оцінювання тесту (теми 3, 4, 6, 7 0-2 бали)

Шкала оцінювання, бали	Характеристика критерію оцінювання	Опис критерію оцінювання
2	Високий рівень досягнення результатів навчання (100-90% правильних відповідей)	Здобувач вищої освіти має глибоку обізнаність з предмету, що дозволяє демонструвати результати навчання системного характеру, він впевнено виконує завдання і здатний обґрунтувати власний вибір.
1,5	Середній рівень досягнення результатів навчання (89-74% правильних відповідей)	Здобувач володіє знаннями щодо основних понять дисципліни, процесів і явищ у сфері публічного управління, що дозволяє демонструвати результати навчання для стандартних ситуацій, показує вміння приймати рішення в стандартних ситуаціях, проте може допускати помилки.
1	Достатній рівень досягнення результатів навчання (73-60% правильних відповідей)	Здобувач засвоїв основний навчальний матеріал, що дозволяє демонструвати результати навчання за шаблоном, володіє елементарними вміннями та навичками, допускає значну кількість помилок.
0-0,5	Низький рівень досягнення результатів навчання (59% і нижче правильних відповідей)	Здобувач має фрагментарне уявлення про предмет вивчення, що дозволяє демонструвати лише часткове досягнення результатів навчання, правильних відповідей менше половини.

Шкала та критерії оцінювання тесту (теми 1, 2, 5, 8, 9 0-4 бали)

Шкала оцінювання, бали	Характеристика критерію оцінювання	Опис критерію оцінювання
4	Високий рівень досягнення результатів навчання (100-90% правильних відповідей)	Здобувач вищої освіти має глибоку обізнаність з предмету, що дозволяє демонструвати результати навчання системного характеру, він впевнено виконує завдання і здатний обґрунтувати власний вибір.
3	Середній рівень досягнення результатів навчання (89-74% правильних	Здобувач володіє знаннями щодо основних понять дисципліни, процесів і явищ у сфері публічного управління, що дозволяє демонструвати результати навчання для стандартних ситуацій, показує вміння

	відповідей)	приймати рішення в стандартних ситуаціях, проте може допускати помилки.
2	Достатній рівень досягнення результатів навчання (73-60% правильних відповідей)	Здобувач засвоїв основний навчальний матеріал, що дозволяє демонструвати результати навчання за шаблоном, володіє елементарними вміннями та навичками, допускає значну кількість помилок.
0-1	Низький рівень досягнення результатів навчання (59% і нижче правильних відповідей)	Здобувач має фрагментарне уявлення про предмет вивчення, що дозволяє демонструвати лише часткове досягнення результатів навчання, правильних відповідей менше половини.

Опитування

Шкала та критерії оцінювання за усні відповіді (3, 4, 6, 7 0-2 бали)

Шкала оцінювання, бали	Характеристика критерію оцінювання	Опис критерію оцінювання
2	Високий рівень досягнення результатів навчання	Здобувач вищої освіти має глибоку обізнаність з предмету, що дозволяє демонструвати результати навчання системного характеру, він впевнено дає відповіді на поставлені питання і здатний обґрунтувати власний вибір.
1,5	Середній рівень досягнення результатів навчання	Здобувач володіє знаннями щодо основних понять дисципліни, процесів і явищ у сфері публічного управління, що дозволяє демонструвати результати навчання для стандартних ситуацій, проте має прогалини в засвоєнні окремих теоретичних положень.
1	Достатній рівень досягнення результатів навчання	Здобувач засвоїв основний навчальний матеріал, що дозволяє демонструвати результати навчання за шаблоном, володіє елементарними знаннями предмету і допускає значну кількість помилок.
0-0,5	Низький рівень досягнення результатів навчання	Здобувач має фрагментарне уявлення про предмет вивчення, що дозволяє демонструвати лише часткове досягнення результатів навчання, він не дає правильних відповідей на більше половини поставлених питань.

Шкала та критерії оцінювання за усні відповіді (1, 5, 8, 9 0-4 бали)

Шкала оцінювання, бали	Характеристика критерію оцінювання	Опис критерію оцінювання
4	Високий рівень досягнення результатів навчання	Здобувач вищої освіти має глибоку обізнаність з предмету, що дозволяє демонструвати результати навчання системного характеру, він впевнено дає відповіді на поставлені питання і здатний обґрунтувати власний вибір.
3	Середній рівень досягнення результатів навчання	Здобувач володіє знаннями щодо основних понять дисципліни, процесів і явищ у сфері публічного управління, що дозволяє демонструвати результати

		навчання для стандартних ситуацій, проте має прогалини в засвоєнні окремих теоретичних положень.
2	Достатній рівень досягнення результатів навчання	Здобувач засвоїв основний навчальний матеріал, що дозволяє демонструвати результати навчання за шаблоном, володіє елементарними знаннями предмету і допускає значну кількість помилок.
0-1	Низький рівень досягнення результатів навчання	Здобувач має фрагментарне уявлення про предмет вивчення, що дозволяє демонструвати лише часткове досягнення результатів навчання, він не дає правильних відповідей на більше половини поставлених питань.

Підсумковий контроль

Форма проведення підсумкового контролю – екзамен.

Шкала та критерії оцінювання підсумкового контролю (0-20 балів)

Завдання	Бали	Опис критерію оцінювання
Для 1 теоретичного питання	10-9	Знання здобувача вищої освіти є глибокими та системними, що дозволяє демонструвати результати навчання творчого характеру.
	8-6	Здобувач вищої освіти має глибоку обізнаність з предмету, що дозволяє демонструвати результати навчання системного характеру.
	5-3	Здобувач володіє знаннями щодо основних понять дисципліни, процесів і явищ у сфері публічного управління, що дозволяє демонструвати результати навчання для стандартних ситуацій.
	2-1	Здобувач засвоїв основний навчальний матеріал, що дозволяє демонструвати результати навчання за шаблоном.
	0	Здобувач не запропонував відповіді на поставлені питання.
Для 2 теоретичного питання	10-9	Знання здобувача вищої освіти є глибокими та системними, що дозволяє демонструвати результати навчання творчого характеру.
	8-6	Здобувач вищої освіти має глибоку обізнаність з предмету, що дозволяє демонструвати результати навчання системного характеру.
	5-3	Здобувач володіє знаннями щодо основних понять дисципліни, процесів і явищ у сфері публічного управління, що дозволяє демонструвати результати навчання для стандартних ситуацій.
	2-1	Здобувач засвоїв основний навчальний матеріал, що дозволяє демонструвати результати навчання за шаблоном.
	0	Здобувач не запропонував відповіді на поставлені питання.

Трудомісткість:

Загальна кількість годин – 240.

Кількість кредитів – 8.

Форма семестрового контролю – залік, екзамен.

Політика навчальної дисципліни

Усі завдання, передбачені програмою, мають бути виконані у встановлений термін. Здобувач вищої освіти ступеня Доктор філософії протягом усього періоду вивчення дисципліни має здійснювати дослідження за темою дисертації та оприлюднювати отримані результати. Усі письмові роботи здобувача перевіряються на наявність плагіату.

Академічна доброчесність. Здобувач вищої освіти повинен дотримуватись Кодексу академічної доброчесності Полтавського державного аграрного університету та Кодексу про етику викладача та здобувача вищої освіти Полтавського державного аграрного університету. Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає: самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей); посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації. Документи стосовно академічної доброчесності наведені на сторінці АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ ПДАУ: <https://www.pdaa.edu.ua/content/akademichna-dobrochesnist>.

Є можливість опанування даної навчальної дисципліни за програмами академічної мобільності (внутрішньої / міжнародної) за наявними укладеними угодами (договорами) між Університетом та закладом-партнером та / або індивідуальними запрошеннями. Визнання та перезарахування результатів такого навчання відбувається спеціально створеною комісією на підставі поданих здобувачем вищої освіти відповідних документів з використанням Європейської кредитно-трансферної системи. Організаційні процеси навчання за програмами академічної мобільності регламентуються Положенням про 15 академічну мобільність здобувачів вищої освіти Полтавського державного аграрного університету. На здобувачів вищої освіти поширюється право про визнання результатів навчання, набутих у неформальній / інформальній освіті (розповсюджується лише на обов'язкові компоненти освітньої програми або їх частини) перед опануванням даної освітньої компоненти. Визнання набутих результатів навчання або відмова у їх визнанні. Набуття відповідних результатів навчання можливе після успішного опанування курсів (з документальним підтвердженням) на різноманітних навчальних платформах, зокрема: Prometheus, Coursera тощо. Особливості неформального / інформального навчання регламентовані Положенням про порядок визнання результатів навчання, набутих у неформальній та інформальній освіті, здобувачами вищої освіти Полтавського державного аграрного університету.

Додаткові матеріали для представлення навчальної дисципліни: Робоча навчальна програма, курс лекцій.

Рекомендовані інформаційні джерела

Основні

1. Важинський С. Е., Щербак Т. І. Методика та організація наукових досліджень : навч. посіб. Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2016. 260 с.
2. Вербець В. В. Методологія та методика соціологічних досліджень: навчально-методичний посібник; Друге вид. доп. і перероб. Рівне: РДГУ: Інститут соціальних досліджень, 2006. 167 с.
3. Власенко Л., Ладанюк А., Кишенько В. Методологія наукових досліджень: навч. посіб. К.: Ліра-К, 2018. 352 с.
4. Гребенюк Т. В. Академічна доброчесність : навчальний посібник для студентів 1-го курсу всіх спеціальностей медичних та фармацевтичних факультетів. Запоріжжя : ЗДМУ, 2021. 108 с.
5. Данильян О. Г., Дзьобань О. П. Методологія наукових досліджень : підручник Харків : Право, 2019. 368 с.

6. Мальська М., Паньків Н. Основи наукових досліджень : навчальний посібник Львів : Видавництво ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 226 с.

7. Медвідь В. Ю., Данько Ю. І., Коблянська І. І. Методологія та організація наукових досліджень (у структурно-логічних схемах і таблицях): навч. посіб. Суми: СНАУ, 2020. 220 с.

8. Методологія наукових досліджень з публічного управління : навч. посіб. для магістрантів спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування»; Уклад. Т. В. Сич. ; ДЗ „ЛНУ імені Тараса Шевченка”. Х., 2018. 164 с.

9. Статистичні методи в державному управлінні: конспект лекцій; Укладач: Батир Ю.Г. Х.:НУЦЗУ, 2019. 50 с.

Допоміжні

1. Боровкова Х. Науковий метод. Як працює наука і чому їй варто довіряти. URL: <https://www.nauka.ua/naukoviy-metod-yak-pracuye-nauka> (дата звернення 10.12.2021).

2. Науковий метод і з чим його їдять. URL: <https://www.ea.org.ua/2020/11/25/scientific-method/> (дата звернення 10.08.2022).

3. Пошукові системи наукової інформації. URL: http://library2.stu.cn.ua/na_dopomogu_naukovcyu/poshukovi_sistemi_naukovoji_informacii/ (дата звернення 1.08.2022).

4. Развитие потенциала в области науки и техники. URL: <https://ru.unesco.org/themes/razvitiye-potenciala-v-oblasti-nauki-i-tehniki> (дата звернення 1.12.2021).

5. Сова А. В. Науковий метод і його роль у пізнанні. URL: <http://znannya.org.ua/index.php/novini-znannya/nauka-i-suspilstvo/60-sotsialnarobota/288-naukovij-metod-i-jogo-rol-u-piznanni> (дата звернення 1.08.2022).

6. Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії: Постанова Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 №44. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/44-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення 10.08.2022).

Інформаційні ресурси мережі Інтернет

1. Офіційний сайт Верховної Ради України: URL: <http://rada.gov.ua>.

2. Офіційний сайт Кабінету Міністрів України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/>

3. Офіційний сайт Академії наук України: URL: <https://www.nas.gov.ua/UA/pages/default.aspx>

4. Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України: URL: <https://mon.gov.ua/ua>

5. Офіційний сайт бібліотеки ім. Вернадського. URL: <http://www.nbu.gov.ua/>

6. Офіційний сайт Національного агентства з питань державної служби. URL: <https://nads.gov.ua/>.

7. Офіційний сайт Полтавської обласної державної адміністрації: URL: <http://www.adm-pl.gov.ua>.

8. Офіційний сайт Полтавської міської ради: URL: <http://www.rada-poltava.gov.ua>

9. Офіційний сайт бібліотеки Кембріджського університету. URL: <https://www.lib.cam.ac.uk/>

10. Офіційний сайт ГО «Інститут громадянського суспільства». URL: <https://www.csi.org.ua/>